RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933. Andra kammaren. Nr 33.

Lördagen den 22 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till särskilda utskottet motionerna:

nr 496 av herr *Spångberg m. fl.;*
nr 497 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors;*
nr 498 av herr *Jeppsson m. fl.;*
nr 499 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn *m. fl.;*
nr 500 av herr *Mosesson;*
nr 501 av herr *Carleson m. fl.;*
nr 502 av herr *Eriksson* i Falun;
nr 503 av herr *Ossbahr;*
nr 504 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.;*
nr 505 av herr *Carlström;*
nr 506 av herr *Gardell* i Gans *m. fl.;*
nr 507 av herr *Hagman m. fl.;*
nr 508 av herr *Holmgren m. fl.;*
nr 509 av herr *Nyblom m. fl.;*
nr 510 av herrar *Nyblom* och *Johansson* i Tväråselet;
nr 511 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå;
nr 512 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors;*
nr 513 av herrar *Magnusson* i Kalmar och *Johnsson* i Kalmar;
nr 514 av herr *Hage m. fl.;*
nr 515 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn *m. fl.;*
nr 516 av herrar *Hage* och *Lövgren;*
nr 517 av herr *Lindmark;* och
nr 518 av herr *Linnér;* samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 519 av herr *Ossbahr;* och
nr 520 av herr *Wiklund m. fl.*

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren.

Vid härefter skedd föredragning av herr *Lindskogs* å bordet vilande motion, nr 521, om anslag för viss anordning vid undervisningen vid de allmänna läroverken m. m. yttrade **herr talmannen:**

Jag finner denna motion icke vara omedelbarligen föranledd av någon under riksdagen inträffad händelse.

På grund härav och då annan anledning, som kunnat giva motionären grundlagsenlig rätt att nu väcka motionen, icke åberopats eller föreligger, anser jag mig förhindrad framställa proposition på motionens remitterande till utskottsbehandling.

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)

Härefter anförde:

Herr **Lindskog:** Herr talman! Det är icke utan en viss förvåning, som jag erfar den ståndpunkt, som herr talmannen här intagit. Jag skall be att med anledning därav få uppläsa vad grundlagen, riksdagsordningen i § 55, här stadgar. Denna paragraf lyder på följande sätt: »I frågor, som röra någondera kammaren enskilt, så ock i frågor, som av redan inom någondera kammaren fattat beslut eller annan under riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledas, må motion framställas, så länge riksdagen är samlad.» Grundlagens ord tala således om ett redan inom någondera kammaren fattat beslut eller annan under riksdagen inträffad händelse. Det kan således enligt min mening knappast råda någon tvekan därom, att, då ett kammarbeslut betraktas som en händelse, måste också ett Kungl. Maj:ts beslut fattas som en händelse. Det kan knappast, synes mig, tvekan råda därom, att, om grundlagens bud tolkas efter ordalagen, detta kungliga beslut, som i motionen omnämnes, måste betraktas som en händelse. Ser man på andemeningen eller avsikten i grundlagens föreskrift, är det uppenbart, synes det mig, att grundlagen menar, att i regeln skola motioner väckas under de tio första dagarna av riksdagen, helt naturligt av praktiska skäl. Man har naturligtvis tänkt, att då skola riksdagsmännen kunna vara färdiga. Och för behandlingen i kamrarna är det av vikt, att så sker, och att dessa motioner komma fram. Men däremot har grundlagen enligt min mening uppenbarligen menat, att då en motionär icke under de första tio dagarna av riksdagen kan veta vad som sedermera kan komma att inträffa, han då ej bör vara förhindrad att sedermera väcka motion med anledning av vad som sedan inträffat. Således synes det mig, att grundlagens ord och grundlagens andemening gå ut på, att den motion, som det nu gäller, skulle kunna få väckas. Nu förstod jag på talmannen, att han lade tonvikten på »omedelbarligen föranledas», och jag anser mig därför böra påpeka, att enligt min mening står den av mig väckta motionen i omedelbart sammanhang med den föregångna händelsen. Saken var bl. a. den, att den 29 mars fattade riksdagen beslut om läroverksstaten, där noggranna beräkningar gjordes inom statsutskottet om extralärararanslaget. Nu ha grunderna för dessa beräkningar, enligt ett kungligt beslut, som redan var fattat, när riksdagen fattade sitt beslut, blivit rubbade. Visserligen fick riksdagen ej en aning därom förrän en vecka efteråt. Jag kan ej finna annat än att här föreligger ett sådant omedelbart sammanhang, som grundlagen föreskriver. Därför ber jag, herr talman, att kammaren måtte avgöra frågan. Jag vill nämna, att första kammaren redan på talmannens hemställan remitterat motionen till vederbörande utskott.

Herr **Fast:** Herr talman! En sådan tolkning, som nu påfordras av herr Lindskog, skulle enligt min mening leda till mycket betänkliga konsekvenser, vilka det kan vara skäl för riksdagen att beakta. Det skulle betyda, att här öppnas en motionsrätt, som vi tidigare ej känt till, och där en begränsning knappast finnes, så att det skulle bliva möjligt att väcka motion i vilket ämne som helst, där Kungl. Maj:t utfärdat en administrativ förordning. Detta betyder å ena sidan möjlighet att under hela riksdagen väcka motioner, något som, såvitt jag förstår, grundlagen ej känner till och som tidigare ej praktiserats.

Men det är ej den enda olägenheten. En annan olägenhet kommer härtill, nämligen att Kungl. Maj:t knappast skulle kunna utfärda en förordning utan att samtidigt känna med sig, att här kanske riksdagen kommer att göra något uttalande, som i grund och botten rubbar förutsättningarna för tillämpningen av denna förordning. Om någon anser, att Kungl. Maj:t utfärdat en administrativ förordning, som är av den beskaffenheten, att den

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)
bör av riksdagen påtalas, känner grundlagen andra former för tillvägagångssättet, nämligen att enligt § 57 i riksdagsordningen göra anmälan. Jag tror, att kammaren med lugn kan motse den situation, som uppkommer med hänsyn till att första kammaren fattat beslut att remittera motionen. Jag tror ej, att det finnes anledning att vidtaga åtgärder mot Kungl. Maj:t, som tidigare varit främmande för oss. Den tid, som nu är, lämpar sig allra minst för att riksdagen gör sig till förmyndare för Kungl. Maj:t.

Herr **Lindskog:** Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens yttrande ber jag att få nämna några ord. Han talade om de betänkliga konsekvenser, som skulle kunna uppkomma, om motionen remitterades till utskott. Jag ber då först att få säga, att det synes mig knappast, som om någon större fara för konsekvenser kunde föreligga, då det fall, som beröres i motionen, är av så uppseendeväckande art, att det ej torde få många liknande fall i sitt följe. För det andra vill jag säga, att grundlagen bör gå före konsekvenserna. Grundlagen bör tolkas efter sin ordalydelse, och om riksdagen anser, att konsekvenserna äro allvarliga och farliga, bör grundlagen ändras. Men det är ytterligt farligt att tumma på grundlagens ord med den motiveringen, att man är rädd för konsekvenserna.

Herr Fast har vidare omnämnt, att det finnes en viss väg att gå, när man vill klaga på Kungl. Maj:ts beslut, nämligen att göra en anmälan till konstitutionsutskottet. Den utvägen anvisar grundlagen, men det hindrar ej, att det finnes andra utvägar. Grundlagen har ej sagt, att detta är den enda utvägen, utan det kan finnas andra. Jag anser, att ej heller detta är något skäl i detta fall, då första kammaren medgivit remiss på motionen utan någon debatt.

Herr **Engberg:** Herr talman! Då jag såsom gammal ledamot av konstitutionsutskottet länge sysslat med konstitutionella frågor, finna herrarna det kanske förklarligt, att även jag tar till orda i denna sak. När jag gör det, vill jag erinra den siste ärade talaren därom, att det icke är i min egenskap av statsråd och chef för ecklesiastikdepartementet som jag tar till orda, utan jag tar till orda — såsom också framgår av talmannens formulering, när han gav mig ordet — i egenskap av ledamot av kammaren.

Om man gentemot Kungl. Maj:t vill föra klandertalan, har i § 90 regeringsformen fastslagits grundregeln, vad man icke får göra. De former, under vilka klandertalan får föras, äro i vår grundlag mycket noga fixerade och reglerade. Har man något att anmärka mot ett statsråd, hans görande och låtande, så har man att därom göra anmälan i den ordning, som grundlagen anger, nämligen att enligt § 57 riksdagsordningen resa sig här i kammaren och säga, att det finnes anledning till anmärkning mot statsrådet den och den, varom remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skall uppgivas. Detta känner den ärade talaren säkert till, att det är den i grundlag fastslagna formen. Klandertalan föres genom konstitutionsutskottet antingen i den gestaltningen, att konstitutionsutskottet vid sin vanliga decharge gör sina rapporter till kamrarna eller så, att utskottet enligt § 57 riksdagsordningen mottar anmärkningsanledning från enskilda kammarledamöter eller dylika anledningar, som till konstitutionsutskottet via kamrarna äro remitterade från annat utskott. Det är vad den svenska grundlagen bestämmer och innehåller. I den mån alltså den ärade talaren avser klandertalan mot någon åtgärd eller någon underlåtelse, är icke en motion den grundlagsenliga formen, utan då blir det att använda dessa av mig redan antydda former. Man har slutligen, herr talman, alldeles vid sidan av grundlagen,

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)
uppvuxet genom praxis, interpellationsinstitutet, som kan tillgripas för att få ett besked. Och vi ha för övrigt, som vi alla känna till, sedan långliga tider remissdebatterna, som också vikariera på detta område. Ser jag alltså motionen ur klandersynpunkt, måste jag säga, att den är vid sidan av den form, som grundlagen förutsätter. Ser jag den ur saklig synpunkt, föreligger för det första den egendomliga omständigheten, att kammaren diskuterar om påvens skägg, ty motionen är icke tryckt och distribuerad till kammarens ledamöter. De enda, som tagit del av den, äro talmannen och övriga i presidiet. Även jag har läst motionen, men kammaren har ej haft möjlighet att bedöma det sakliga innehållet. Jag går ej in på en sakdebatt, herr talman, men jag föranledes av den ärade talarens anförande att säga, att när han påstår, att grunderna för riksdagens redan fattade beslut beträffande reservationsanslaget till extra lärare skulle omvandlats genom utfärdandet av läroverksstadgan, gör han ett påstående på rak arm, ett påstående, som icke kan verifieras av det enkla skälet, att på den punkten finnes det ingen möjlighet för honom att som enskild motionär komma med några vederhäftiga beräkningar och uppgifter. Det vore alldeles orimligt, om kammaren på basis av ett påstående av enskild motionär och utan tillgång till något utredningsmaterial skulle ansluta sig till den uppfattningen, att grunderna här äro väsentligt förändrade. Saken är den, att i samma ögonblick, som kamrarna givit reservationsanslagets karaktär åt detta anslag, är regeringen inför kamrarna ansvarig i vanlig ordning för varje överskridande av anslaget. Jag vill endast vädja till de ärade ledamöterna av statsutskottet i detta stycke. De skola ögonblickligen vara på det klara med att formen för att föra klandertalan beträffande dylika ting icke är den, som den ärade talaren förutsatt. Jag har därför den uppfattningen såsom intresserad av konstitutionella frågor, att talmannen bedömt läget riktigt, när han vägrat remissproposition.

Men det kommer till en annan synpunkt. Vi ha i vår författning en sträng gräns mellan Kungl. Maj:ts administrativa befogenhet och riksdagens befogenhet. Med skäl ha de män, som byggde upp vår grundlag, förutsatt och menat, att den gränsens dragning är av vikt för att regeringssystemet skall bli sunt och starkt. Här är regeringen ej ansvarig inför riksdagen för sina göranden och låtanden. Riksdagen är den kontrollerande och anslagsbeviljande makten. Regeringen den verkställande. Men att låta den ena vikariera för den andra är en tankegång, som är vår grundlag främmande. Med allt skäl har min ärade vän herr Fast framhållit, att man kommer till konsekvenser, som kunna bli ganska ödeläggande för grundprincipen i vårt statsskick, om varje utfärdad kunglig förordning skulle kunna tagas till intäkt för frambärande av motioner och begäran om ändringar i det ena eller det andra på det sättet, att det skulle anses vara en under riksdagen inträffad händelse. När man betänker, hur Kungl. Maj:t under pågående riksdag utfärdar — jag vet ej hur många — men ett stort antal författningar, så säger den minsta eftertanke, att vi skulle hamna i en trafik, för vilken kamrarna snart skulle betacka sig. Jag tror därför, herr talman, att den väg, varpå herr Lindskog är inne i dag, är ur konstitutionell synpunkt högst betänklig, och talmannens propositionsvägran synes mig i allo välgrundad.

Herr **Eriksson** i Falun: Herr talman! Jag har begärt ordet för att uttala min anslutning till den uppfattningen, att talmannens propositionsvägran bör godkännas. Jag har kommit till den uppfattningen ur följande premisser.

Vad som menas med »under riksdagen inträffad händelse» är icke i grundlagen angivet, liksom ej heller i kommentarerna därtill, utan i väsentlig mån överlämnat till kamrarnas fria prövning. Men vi ha praxis att gå efter, och

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)

hittills har praxis varit, att det bör vara någon alldeles särskild händelse, som här avsetts. Det senaste fallet då denna paragraf åberopades för motions avgivande var för ett par år sedan, då en förut kommunalt anställd tjänsteman genom ett högsta domstolens beslut kommit i en brydsam ställning. Men så långt jag känner till förhållandena — och jag har talat med en på detta område historiskt och statsrättsligt sakkunnig — har det aldrig förekommit, att ett beslut av Kungl. Maj:t i statsrådet ansetts som en under riksdagen inträffad händelse. Man kan väl säga, att det förhållandet, att det är första gången i det nya riksdagsskickets historia som en motion av denna anledning väckes, ej bör utgöra hinder, utan att frågan bör komma fram i alla fall. Ja, visst kan man betrakta frågan så, men då det under den tid, som det nya riksdagsskicket verkat, icke förekommit något fall förut, så skall man vara ytterst försiktig, innan man inför en ny praxis. Det förvånade mig, att herr Lindskog, som jag känner såsom en mycket försiktig man, då det gäller konstitutionella frågor, vill, att riksdagen i detta fall skall införa en ny praxis. Det är visserligen sant, att kamrarna för varje gång få pröva vad som kan anses vara en under riksdagen inträffad händelse, men om riksdagen en gång rubbat den gamla praxis därför att ingen tänkt sig att bestämmelsen skulle kunna tillämpas annat än då verkliga skäl därför föreligga, så kan man vara alldeles säker på att det kommer att åberopas titt och tätt, även då det icke är ett så särskilt fall som herr Lindskog säger, att det nu är. Jag vill icke yttra mig om motionen eller Kungl. Maj:ts beslut därför att jag känner icke närmare till själva sakfrågan, utan det enda, som kammaren nu har att avgöra, är, om man kan anse, att ett av Kungl. Maj:t i statsrådet fattat beslut är att betrakta såsom en under riksdagen inträffad händelse, och om det således på grund därav kan väckas en motion i riksdagen. Jag anser för min del, att kammaren bör ställa sig på den ståndpunkten, att detta icke är en under riksdagen inträffad händelse, och jag ber därför att få ansluta mig till den meningen, att herr talmannens propositionsvägran bör godkännas av kammaren.

Herr **Linnér:** Herr talman! Om frågan gällde den konstitutionella ansvarigheten och dess former, såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet lade upp saken, skulle jag fullständigt instämma i hans tolkning, och jag är övertygad om att alla kammarens ledamöter skulle göra detsamma. Emellertid är det icke detta frågan nu gäller, utan frågan gäller en tolkning av § 55 riksdagsordningen och de principer, som ligga till grund för denna paragraf. Vad är det för principer? Jo, det är en mycket viktig princip, nämligen den för den svenska konstitutionen i hög grad grundläggande principen om den enskilde riksdagsmannens initiativrätt. Denna initiativrätt tar sig bland annat uttryck i rätt att motionera. Denna initiativrätt är i samma paragraf begränsad i ordningens intresse inom vissa tidsbestämmelser. Detta är således huvudsakligen ordningsregler för att riksdagsarbetet skall kunna bedrivas på ett behörigt sätt. Men den viktigaste grundläggande principen är den om den enskilde riksdagsmannens initiativrätt. Vad stadgas här för princip i denna paragraf? Jo, för att upprätthålla denna motionsrätt, denna initiativrätt, stadgas det, att i vissa fall motioner få avlämnas även utanför de angivna tidsbestämmelserna. I första rummet får det ske, när en inträffad händelse föranleder sådant. Otvivelaktigt ligger den tolkningen av detta uttryck närmast till, att det är en naturhändelse eller dylikt, som får framkalla en motion, men man kan också tänka sig, att en ekonomisk katastrof har den storleksordningen, att den bör jämställas med den naturhändelse, som lagens ord närmast syftar på. Även i det fallet bör motionsrätt föreligga. Då

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)
kan man sedan tänka sig ett mellanfall. Det är det, att Kungl. Maj:t med anledning av en sådan där naturhändelse eller en ekonomisk katastrof vidtar en åtgärd, men att denna åtgärd av riksdagens ledamöter eller några av dem icke anses tillräcklig. Då bör initiativrätt fortfarande föreligga, och motionsrätten bör ha sin gång oberoende av den omständigheten, att ett Kungl. Maj:ts beslut föreligger. Detta är alltså ett mellanfall för tolkningen. Då tror jag, att man kan gå ett stycke längre och säga: om här icke föreligger någon naturhändelse och ej heller någon sådan där ekonomisk katastrof, men det föreligger en utomordentligt betydelsefull åtgärd från Kungl. Maj:ts sida eller från någon annan statsmakt, låt oss säga riksbanken på grund av dess självständiga ställning, är det då uteslutet på grund av denna lagparagraf att betrakta dessa händelser, dessa åtgärder såsom likställda i avseende å valör med en naturhändelse? Nej, jag tror icke, att man rimligen kan intaga den ståndpunkten. Om detta resonemang är riktigt, måste man komma till det resultatet, att även regeringens åtgärder eller en åtgärd av någon annan statsmakt är likställd med vad som i § 55 riksdagsordningen kallas »under riksdagen inträffad händelse».

Såsom skäl mot denna tolkning kan man endast anföra det, som herr statsrådet Engberg tangerade, nämligen den omständigheten att riksdagen skulle kunna försvaga Kungl. Maj:ts handlingskraft genom att på ett olyckligt eller olämpligt sätt taga upp den ena frågan efter den andra, sedan Kungl. Maj:t vidtagit en viss åtgärd. Jag behöver kanske icke säga, att jag i allra högsta grad delar statsrådet Engbergs uppfattning om olägenheterna av att Kungl. Maj:ts handlingsförmåga blir beskuren eller nedskuren, men grundlagen innebär på denna punkt, såvitt jag förstår, att den betraktar en regeringens åtgärd eller en annan statsmakts åtgärd på precis samma sätt som den betraktar en annan under riksdagen inträffad händelse. Det är självfallet, att icke vad som helst som sker, en naturhändelse av vad slag som helst, bör få föranleda en motion, utan det blir alltid ett av materiella skäl betingat avvägande, och det är icke orimligare i detta fall än när det gäller en naturhändelse. Jag tror således, att hela den skräckmålning, som statsrådet Engberg gjorde, är mycket oberättigad. Något sådant kommer icke att inträffa därför att riksdagen har lyckligtvis så mycket sunt förstånd, att den kommer utan tvivel att avvisa attacker i sådan form mot regeringarnas handlingsförmåga.

I det läge, vari frågan nu kommit genom första kammarens beslut, förefaller det mig, att den enda möjliga lösningen är att giva konstitutionsutskottet tillfälle att uttala sig. Det blir resultatet, om denna kammare beslutar remiss. Till detta yrkande ber jag därför att få ansluta mig.

Till sist ber jag att få framhålla en mycket egendomlig konsekvens av herr talmannens ståndpunkt i detta fall och den situation, som föreligger sedan första kammaren har remitterat motionen till statsutskottet. Statsutskottet kommer således att behandla frågan, och första kammaren kommer att fatta beslut däri. Sedan detta beslut föreligger, är det alldeles klart, att när ett inom någondera kammaren fattat beslut föreligger, kan en motion framställas så länge riksdagen är samlad. Det vill säga, att efter denna omgång skulle vi befinna oss på exakt samma ståndpunkt, på vilken vi befinna oss i dag, om vi nu icke remittera frågan till konstitutionsutskottet.

Herr **Weijne:** Herr talman! Jag begärde bara ordet för att ge uttryck åt min förvåning över herr Lindskogs lätta bortviftande beträffande de konsekvenser, som herr Fast gav uttryck åt skulle kunna inträffa. Vi hade i dag för fjorton dagar sedan en debatt i en liknande fråga. Där var grundlagens bud synnerligen tydligt, nämligen att man först skulle söka få till stånd sam-

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)

manjämkning, men då talade herr Lindskog mycket ivrigt om praxis. Jag intog en gent emot herr Lindskog motsatt ståndpunkt och menade, att grundlagen skulle tolkas efter ordalagen. Men nu undrar jag, om man skall tro herr Lindskog av den 8 april eller av den 22 april.

Herr **Lindskog:** Herr talman! Jag skall först be att få svara på den siste ärade talarens yttrande. Han nämnde, att jag för några få dagar sedan värnat om den praxis, som här har utövats — en praxis som gick tillbaka ända till tiden för grundlagens tillkomst och som berodde på att grundlagens egna upphovsmän tolkat grundlagen på det sätt, som sedan praxis stadfästat. För övrigt vill jag säga herr Weijne, att det är stor skillnad mellan praxis i fråga om positiva åtgärder och en, om jag så får säga, negativ praxis. Den praxis, som det nu skulle vara fråga om, stöder sig icke på några positiva beslut; det beror kanske helt enkelt därpå, att det icke förut funnits någon anledning att använda den motionsrätt, som jag nu anser föreligga. Jag tror, att det är en väsentlig skillnad mellan den praxis, som vi debatterade för några veckor sedan, och den praxis, som herr Weijne nu talade om.

Sedan skall jag be att få säga några ord till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Han gick in på själva sakfrågan. Jag gick icke in på den, jag blott tangerade den, men herr statsrådet hakade sig fast vid denna min tangent. Men herr Engberg lade icke riktigt fram tankegången i motionen, och jag är därför tvungen på grund av herr statsrådets anförande att en smula beröra vad som sägs i motionen. Herr statsrådet nämnde, att det är ett reservationsanslag, som beröres, och det kan icke Kungl. Maj:t överskrida. Det är riktigt, men jag vill erinra om att i statsutskottet gjordes det ytterst noggranna beräkningar med avseende å extralärareantalet, hur många extra lärare det skulle behövas. Jag har påvisat, att den självklara följden av Kungl. Maj:ts nya stadga är den, att man behöver ett ökat antal extra lärare i fall stadgan skall verkställas, därför att stadgan tillåter en uppdelning i klasser i högre utsträckning än förut varit fallet, och det är självklart, att den uppdelningen i klasser medför ökade kostnader. Jag skall icke gå närmare in på vad jag sagt, utan utskottet får pröva, om mitt påstående är riktigt. Det är nu icke fråga, om herr Engberg eller jag har rätt, utan det är frågan, om detta, som jag påstår i motionen, står i omedelbart sammanhang med ett av riksdagen fattat beslut.

Sedan talade herr statsrådet om vikten av att icke gränserna mellan Kungl. Maj:ts och riksdagens befogenheter överskridas. Det anser jag också, och jag instämmer däri fullständigt med herr statsrådet, men jag har i motionen sökt visa, att Kungl. Maj:t har bestämt brutit mot och rubbat det riksdagens beslut, som förut har fattats. Men icke heller den saken vill jag nu debattera. Jag har bestämda motiv för detta, och det är en sak, som utskottet får pröva, om det är riktigt eller icke. Jag anser mig hava ofrånkomligt bevisat det. Herr Engberg anser säkerligen motsatsen. På grund av vad jag sålunda anfört, ber jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Engberg:** Herr talman! Om kammaren observerade det, så hävdade den siste ärade talen, att det tillkommer statsutskottet att vid prövningen av denna motion avgöra, huruvida statsrådet har överskridit sin befogenhet eller ej. Jag hade den tron, att det knappast fanns någon i denna kammare, som var okunnig om det faktum, att konstitutionsutskottet är det enda utskott, som har att pröva dylika ting. Statsutskottet har icke att pröva några konstitutionella förfaranden. Emellertid är det uppenbart, att herr Lindskog i denna sin motion är driven uteslutande av omtanke om grundlagen och dess

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)
helgd. Jag hyser den allra största respekt för var och en, som vill slå vakt om grundlagen och som vill sörja för att en sträng grundlagsdisciplin upprätthålles. Jag förutsätter icke ett ögonblick, att herr Lindskog haft några biavsikter eller baktankar. Jag tror icke, att någon i kammaren hyser en sådan uppfattning. Jag går ut ifrån, att avsikten har varit att hävda en sund och god konstitutionell regim i riksdagen. Då vill jag emellertid påpeka för honom, att vad det här i grund och botten är fråga om, det är detta: Skola hittills vedertagna, i grundlagen fastslagna former för prickning av en statsrådsledamot iakttagas eller skola nya former för dylik prickning praktiseras? Där har kammaren kärnfrågan. Går man den väg, som herr Lindskog försvarar, ja, då öppnar man en väg, mina damer och herrar, som jag tror, att kammaren gjorde klokt uti att besinna sig, innan den går vidare på, ty hur skulle det väl se ut i denna riksdag under växlande regeringar, om vi finge befogenhet att på vilka bakvägar och sidovägar som helst föra klandertalan och göra prickning emot en statsrådsledamot? Jag måste säga mig, att om herr Lindskog, som här drives av ett konstitutionellt sakligt patos, betänker detta, skall han nog ge mig rätt därutinnan, att han medverkar till en praxis vid sidan av grundlagen, en praxis sådan att den skadar det stränga och höga konstitutionella ideal, vars tjänare han själv är.

Herr **Weijne:** Herr talman! Utan att gå närmare in på den fråga, som diskuterades i dag för fjorton dagar sedan, står dock faktum kvar, att i det fallet anvisade grundlagen klart och tydligt, att sammanjämkning borde försökas, men herr Lindskog varnade för konsekvenserna och talade för gemensam votering den gången. I dag säger redan det förhållandet, att herr talmannen har vägrat proposition, att den ståndpunkt, som herr Lindskog intager, är ur grundlagssynpunkt tvivelaktig. När man då varnar för de konsekvenser, som kunna uppstå, så vill herr Lindskog med mycket lätt hand vifta bort dem. Jag tror, att man här har att göra med ett motsatsförhållande, som icke låter sig så lätt utplånas.

Herr **Lindskog:** Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens anförande har jag ingenting annat att säga än att hänvisa till mitt förra yttrande, eftersom herr Weijne i sitt sista yttrande icke sade något annat än han sade i sitt första.

I anledning av vad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade vill jag blott säga, att det föreföll mig, som om han sökte liksom vrida denna sak till någon slags konstitutionell fråga, som jag ifrån den synpunkten skulle haft intresse för. Han talade om att jag säkerligen varit driven av något konstitutionellt patos. Det är en fullständig missuppfattning. Jag har icke något konstitutionellt patos alls, ty då skulle jag naturligtvis ha använt de andra utvägar, som grundlagen föreskriver. Jag har intet patos alls i konstitutionellt avseende, utan vad jag menar är blott och bart, att jag icke vill, att vår svenska skola skall lida av de verkliga vanskligheter, som herr statsrådets stadga har åstadkommit och på vilka vi redan sett mer än ett bevis under den gångna tiden. Det är detta, som jag önskar.

När jag talar om att statsutskottet skall pröva denna sak, menar jag naturligtvis icke, att statsutskottet skall pröva den konstitutionella sidan av saken, utan jag menar, att statsutskottet skall pröva, huruvida de beräkningar, på vilka utskottet förut stött sig, då det avgav förslag till anslagets storlek, fortfarande hålla streck eller om man i annat fall måste lämna ett nytt anslag, varom jag just anhållit i motionen. Det är detta, som frågan gäller, och ingenting annat.

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)

Herr **Mosesson:** Herr talman! Då jag instämt i motionens syfte, tillåter jag mig att säga några få ord. Jag vill då först förklara, att med allra största vördnad och respekt för herr talmannens uppfattning och för den sakkunskap, som kommit till uttryck hos dem, som här ha ansett, att denna propositionsvägran är icke allenast välgrundad utan även riktig, så vill jag dock anföra något, som kan sättas emot denna uppfattning. Mig synes, att vad det här är fråga om, det är, huruvida representanter för vårt folk ha rätt att yttra sig, när oförmodat kommer en kungl. förordning, som, säga vad man vill, dock över vårt skolväsende kan sägas komma på samma sätt som när man plötsligt kastar en säck eller en snara över en vandrare. Det är något ovanligt, att en motion i olaga tid väckes på detta sätt, men det är ock något ovanligt, att ett statsråd sitter inne med vissa planer på väsenliga förändringar i fråga om användningen av det reservationsanslag, som han begär, utan att i propositionen nämna något därom och utan att herr statsrådet i den debatt, som förekommer här i kammaren blott några få dagar innan denna kungl. förordning utkommer, anser sig böra nämna något om detta. Det är i detta fall det ena ovanliga, som motiverar det andra ovanliga.

Herr **Eriksson** i Falun: Herr talman! Herr Mosessons anförande tycker jag klart tyder på att denna fråga är en konstitutionell fråga, ty han framhöll icke att det skulle vara brist på anslagsmedel, utan att statsrådet ämnar använda ett anslag i en ordning, som är klandervärd. Detta klander skall man väl ändå icke föra fram motionsvägen, utan anmärkningen skall väl gå via konstitutionsutskottet. Därmed förefaller det mig, att herr Mosesson ställt motionen i dess rätta belysning. Jag har icke varit i tillfälle att läsa motionen och vet därför icke, vad den gäller, varför jag talar allmänt om saken. För mig ligger nu frågan fullständigt klar, att motionen innebär en klandertalan mot föredragande departementschefen, men en sådan skall icke komma fram den vägen. Det kan icke ha varit grundlagsstiftarnas mening.

Herr **Carleson:** Herr talman! I den nu omdebatterade 55 § riksdagsordningen anges det ju bland annat ett tillfälle, då man utom den ordinarie motionstiden kan väcka motion, och det är, när den föranledes av någon under riksdagen inträffad händelse. Om såsom det antytts förut det hade inträffat någon större ekonomisk katastrof — säg att allmänna sparbanken detta år hade fallit samman — hade naturligtvis de flesta här i kammaren varit med om att betrakta det såsom en sådan händelse, vilken berättigade en motion utom motionstiden. Det är också självfallet, att det kan finnas en och annan bank, som skulle kunna gå till katastrof, utan att det skulle innebära en sådan händelse, som berättigade till att väcka en motion utom motionstiden. Det synes mig vara klart, att denna sak måste bero på skön, d. v. s. på prövning i varje särskilt fall.

Likaledes förefaller det mig, som om man omöjligen kan påstå, att varje av Kungl. Maj:t utfärdad förordning kan betraktas såsom en anledning att väcka en motion utom motionstiden. Om man vill begagna sig av utfärdandet av en kungl. förordning såsom skäl för att väcka en motion utom den ordinarie motionstiden, måste bakom denna kungl. förordning föreligga sådana särskilda förhållanden, som kunna konstituera, att här föreligger ett sådant tillfälle, som grundlagen avser. Frågan är sålunda, om det i detta fall föreligger något sådant förhållande. Jag har för min del icke av den diskussion, som har förts här i kammaren, kunnat komma till det resultatet, att jag skulle vilja biträda den meningen, att man nu skulle remittera motionen utan anser för min del, att en remissvägran är riktig.

Ang. motionen nr 521 inom andra kammaren. (Forts.)

Sedan överläggningen angående herr talmannens vägran att framställa proposition på remiss till utskott av ifrågavarande motion härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) att kammaren måtte godkänna herr talmannens propositionsvägran och 2:o) att kammaren måtte besluta yrka, att proposition å motionens remitterande till utskott skulle framställas; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lindskog begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner herr talmannens vägran att framställa proposition på ifrågavarande av herr Lindskog väckta motions remitterande till utskottsbehandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren yrkat att proposition skall framställas.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt herr talmannens propositionsvägran.

§ 2.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 18, första lagutskottets utlåtande nr 36 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnader för utredning rörande omarbetning av aktiebolagslagstiftningen biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 4.

Ang. anstånd med återbetalning till kronan av vissa erlagda utskylder.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anstånd för Norrbottens läns landsting samt Gällivare och Jukkasjärvi kommuner ävensom Kiruna municipalsamhälle med återbetalning till kronan av erlagda utskylder.

Därvid anförde

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Det är ju otvivelaktigt så med denna fråga, att den i annan form kommer upp till ny behandling åtminstone vid en kommande riksdag, och jag vill endast därför säga några ord i anledning av vad som förevarit.

Den beskattningsfråga, som det här gäller, har ju närmast aktualiserats på grund av malmavtalet med Grängesbergsbolaget år 1927. Enligt detta avtal skall en viss del av den royalty, som bolaget skall utbetala, gå till Grängesbergsbolaget, vilket sedan i sin tur skall inbetala det till staten åren 1939 och 1940. Det är intet tvivel om att denna royalty är inkomst av rörelse och alltså är en sådan inkomst, som skall bli föremål för beskattning. Lands-

Ang. anstånd med återbetalning till kronan av vissa erlagda utskylder.
(Forts.)

tinget i Norrbotten och de kommuner, som närmast äro berörda, ha ju också för vissa år beskattat denna royalty. Emellertid har frågan gjorts till föremål för en juridisk tolkning, och man har tolkat den på det sättet, att om icke staten erhållit dessa pengar och icke erhåller dem förrän år 1939 och 1940, så kan icke staten nu beskattas för desamma. Vad blir konsekvensen av denna tolkning? Jo, konsekvensen blir, att man öppnar de mest vidsträckta möjligheter att undandraga sig beskattning från kommunerna. Denna inkomst, som staten skall tillgodoräkna sig men som man nu föredrar att låta bolaget behålla såsom lån under en viss tidsperiod, kommer med nuvarande skattelagar att helt undandragas beskattning. Kommunalskattelagen säger ju, att efter fem år kan icke eftertaxering ske. Det betyder följaktligen, att en betydande del av dessa pengar åtminstone juridiskt bli befriade från skatt och att kommunerna därför icke få ut någon skatt. I detta fall gäller det staten, men såvitt jag kan förstå lämnar det möjlighet för bolag och enskilda arbetsköpare att manipulera på samma sätt för att undgå beskattning. Man kan exempelvis, såvitt jag kan förstå, skriva över en utdelning som lån till företaget under en viss tidsperiod, exempelvis sex år, och sedan dessa sex år gått till ända, kan man ta ut pengarna och undgå skatt på dem med det sätt, på vilket kommunalskattelagen är formulerad. Det är praktiskt taget vad som kommer att inträffa i detta fall. Om frågan göres uteslutande till en juridisk fråga, så betyder det, att staten blir befriad från skatt för dessa pengar, om den nu någon gång får ut dem, och det skall ju ske år 1939. Det blir på detta sätt kommunerna och landstinget i Norrbotten, som bli dragna vid näsan.

Detta förhållande och regeringens ställningstagande till detsamma gör också, att det finns anledning att i detta sammanhang också peka på ett annat förhållande. Ursprungligen avgjordes ju denna sak genom ett politiskt avgörande i riksdagen, och detta riksdagens politiska avgörande göres sedan till en juridisk fråga. Detta politiska avgörande tolkas juridiskt någon gång i framtiden med resultat, att, som jag redan har sagt, kommunerna bli dragna vid näsan och den skattskyldige, i detta fall staten, helt och hållet undkommer skatten. Regeringen har för sin del tillstyrkt ett uppskov för kommunerna och landstinget att inbetala de skattemedel, som skola restitueras, men detta uppskov ger ju icke alls någon rättvisa åt dessa kommuner. Det kan ju knappast vara något tvivel om att kommunerna moraliskt äro berättigade till dessa skattemedel. Försåvitt jag kan förstå, är den saken fullständigt självklar, då denna inkomst ju under vanliga förhållanden är en beskattningsbar inkomst. När kommunerna och landstinget följaktligen ha moralisk rätt till dessa skattemedel, så betyder ju regeringens ställningstagande, att den underlättar strävandena att bedraga kommunerna på dessa medel genom att säga, att kommunerna kunna få anstånd med dem, men man upphäver icke kommunernas så kallade juridiska skyldighet att återbetala dessa pengar.

Jag behöver icke alls här nämna något om skattetrycket där uppe i Norrbotten i de kommuner och det landsting, det här gäller. Den saken är ju omvittnad tidigare. Jag har endast velat använda detta tillfälle för att visa vilka underliga konsekvenser som beslutet i denna fråga kan leda till och för att visa, hurusom det möjliggör det mest påtagliga bedrägeri i dessa frågor, som man gärna kan önska sig.

Jag har för dagen, herr talman, intet yrkande, men jag förutsätter, att denna fråga kommer upp i annat sammanhang, och att den då kommer att bli föremål för en annan behandling än i dag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. skatt å choklad m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 28, i anledning av väckta motioner om införande av skatt å choklad och vissa andra sötvaror.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 106 i första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 215 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta åsätta choklad och chokladvaror, kakaopreparat, konfekt, marsipan och marsipanvaror, marmelad i bitar, karameller och pastiljer ävensom övriga huvudsakligen av socker, choklad, kakao, frukter, mandel, nötter eller fruktkärnor tillverkade sötvaror en skatt av 25 procent av det obeskattade tillverknings- eller importvärdet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan om införande av särskild skatt å omsättning av choklad och andra sötvaror ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som kunde av utredningen föranledas.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Björnsson*, *Åström*, *Lövgren*, *Olsson* i Gävle, *Hjalmarsson*, *Sjödahl*, *Werner* i Hultsfred, *Eklund*, *Blomquist* och *Ljunggren*, vilka hemställt, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Lövgren:** Herr talman! Herr Björnsson och övriga socialdemokrater i bevillningsutskottet ha anmält en reservation på denna punkt. Det är uppenbart, att det här gäller varuslag, som äro av lyxkaraktär, och ur principiell synpunkt kan man därför icke ha något mot att de beskattas. Men dels har det under behandlingen i utskottet framgått, att detta område varit föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, dels ligger saken nu så till, att avsevärda kontrollsvårigheter äro förenade med en beskattning av här ifrågavarande varor. En betydande rubbning i detta avsnitt av vårt näringsliv skulle bli en naturlig följd av denna skatt i synnerhet om man skall gå fram på de vägar, som motionärerna föreslagit. Därför ha vi ansett, att riksdagen borde i denna fråga icke skriva så positivt, som utskottsmajoriteten velat göra, utan överlämna åt Kungl. Maj:t att, om det verkligen är absolut nödvändigt, göra någonting, men noga övertänka de konsekvenser, som en beskattning av dessa varor skulle få för dem, som äro sysselsatta inom denna näringsgren. Jag har, herr talman, endast velat säga detta och hemställer om bifall till reservationen.

Herr **Lithander:** Herr talman! Jag har visserligen icke deltagit i beslutet men väl i behandlingen av denna fråga inom utskottet och ber därför att få säga några ord med anledning av den sista ärade talarens yttrande. Det är alldeles riktigt, att denna fråga får behandlas med mycket stor försiktighet, och jag tror, att var och en, som inom bevillningsutskottet hörde redogörelsen för, huru dessa saker handlades och sköttes i de kringliggande länderna, Danmark, Norge och Finland, givetvis måste ställa sig betänksam inför ett efterliknande av detta. Men å andra sidan är det så, att med de stora krav, som ställas på statskassan, man givetvis tvingas att undersöka andra vägar än dem, som eljest skulle vara behövliga. Med litet större sparsamhet vid användningen av medlen skulle man icke tvingas in på dessa vägar. Nu är det emellertid så, att regeringen redan företagit en undersökning på detta område men har icke fram-

Ang. skatt å choklad m. m. (Forts.)

lagt någon proposition, så att det förefaller, som om utskottets yrkande endast innebär, att vad som redan är påbörjat skall fullföljas. Reservanterna ha ju yrkat avslag med den erinran, att frågan redan är föremål för utredning. Skillnaden mellan reservationen och utskottets yrkande är icke så stor.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ang. skatt å mineralvatten m. m.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 29, i anledning av väckta motioner om skatt å mineralvatten och vissa läskedrycker eller å kolsyra, som användes vid tillverkning av nämnda slag av drycker.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 97 i första kammaren av herr *Nylander m. fl.* och nr 189 i andra kammaren av herr *Lundell m. fl.*, hade föreslagits, »att riksdagen måtte besluta åsätta mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker en skatt av 10 öre per liter, eller ock, därest detta förslag icke skulle vinna riksdagens bifall, i stället besluta åsätta kolsyra, som användes vid tillverkning av nämnda slag av drycker, en skatt till belopp motsvarande den ovan per liter föreslagna».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Lundell:** Herr talman! Den fråga, som här föreligger, är ju alltigenom analog med den, som nyss avgjordes, och de argument och motargument, som anförts i den föregående frågan, gälla tämligen oförändrade även här. Jag har emellertid tillåtit mig begära ordet därför, att utskottet trots denna ganska fullständiga likhet mellan frågorna gått fram på olika vägar i de två fallen. I den fråga, som nyss avgjordes, har utskottet gått in för en skrivelse till Kungl. Maj:t, men i frågan om en beskattning av mineralvatten m. m. har utskottet gått in för ett avstyrkande. Jag vet icke så noga vad som gjort, att utskottet i dessa lika fall intagit olika ståndpunkter, men det förefaller mig nästan, som om det skulle vara påverkat av den skrivelse, som avgivits av Sveriges vattenfabrikanters riksförbund, och jag vill i anledning härav säga något om några synpunkter, som däri framhållits.

Där talas om de ogynnsamma verkningarna av skatten dels i Norge och dels i Tyskland. Man säger t. ex. i fråga om Norge, att där infördes år 1924 en skatt på 15 öre per liter. Sedan nedgick förbrukningen, säger man, med 45 % under det närmaste året, alltså till 55 % av den förutvarande förbrukningen. Därefter har förbrukningen under de följande åren stigit, så att den året 1929/1930 var 71 % av den förutvarande förbrukningen. Om man framställer saken på det viset, ser det ut, som om det vore den höga skatten, som förorsakat konsumtionsminskningen. Men när man gör så, glömmer man, att Norge under år 1924 hade sin allra lägst deprecierade valuta och sin allra lägsta arbetslöshet. Därefter riktade man in sig på att höja valutan upp till guldpariteten, men samtidigt som man det gjorde, steg arbetslösheten till den tredubbla. Var och en, som vill se saken opartiskt, måste säga, att det är åtminstone i huvudsak den ökade arbetslösheten och krisen, som varit anledningen till konsumtionsminskningen, och icke skatten. I Tyskland infördes år 1930 en skatt om

Ang. skatt å mineralvatten m. m. (Forts.)

5 pfennig per liter mineralvatten och 10 pfennig per liter lemonad. Där inträffade under det följande året en konsumtionsminskning av både mineralvatten och sekundärt av socker och buteljglas o. s. v. Men också i det fallet synes det mig, att man nödvändigtvis måste tänka på de större rörelser, som samtidigt förekomma. Jag vill då påpeka, att arbetslösheten från 1930 till 1931, d. v. s. under det närmaste året efter skattens införande, ökade med 50 % och sedan under det därpå följande året ytterligare steg till det dubbla av vad den var 1930. Det är alldeles säkert, att det också här är kristillståndets skärpning, som ledde till den minskade konsumtionen, och endast i något mindre grad den pålagda skatten. Av exemplen från Norge och Tyskland skall man alltså icke draga den slutsats, som vattenfabrikanternas förbund dragit. Man kan icke med rätta påstå, att en skatt av 10 öre skulle leda till en stark konsumtionsminskning med lamslående av fabrikationen och arbetslöshet för de anställda.

Jag menar, att de konsumtionsskatter, som i motionen äro föreslagna, skulle vara särskilt lämpliga, därför att våra nuvarande konsumtionsskatter i så oerhört hög grad ligga på sprit- och maltdrycker, och det vore väl då icke för mycket begärt, utan ganska rättvist, om de, som icke dricka öl eller sprit, och kanske icke heller röka, också på något sätt finge lägga sin skärv till statskassan. Särskilt tycker jag, att denna skatt skulle tilltala dem, som förut genom skapandet av rusdrycksmedelsfonden försökt frigöra statsfinanserna från beroendet av spritinkomsterna, och som nu se det hoppet försvinna på samma gång som rusdrycksmedelsfonden. Genom att gå in för andra skatteobjekt skulle man så småningom kunna frigöra sig från detta beroende.

Jag vill emellertid icke mot det enhälliga utskottet yrka på bifall till den avgivna motionen. Det vore ganska meningslöst. Men jag vill peka på det förhållandet, att utskottet i den föregående frågan gått in för en riksdagsskrivelse trots de kontrollsvårigheter, som måste finnas för uttagandet av ifrågavarande skatt. Utskottet säger i sina båda utlåtanden ingenting, som skulle kunna ge vid handen, att kontrollsvårigheterna vore större i fråga om dessa kolsyrade drycker än i fråga om sötvarorna. I fråga om båda blir det mycket stora svårigheter, när det gäller att skattlägga de mindre producenterna, och det kan eventuellt bli fråga om deras undantagande från beskattning. Jag kan knappast finna, att det ligger någon reson i att tänka sig, att det skulle möta större svårigheter att skattelägga varor, som salubjudas i glasflaskor, än varor, som salubjudas i staniolpapper eller i en massa andra varierande förpackningar. I båda fallen har man tänkt sig, att skatten skulle uttagas vid varans levererande från tillverkaren till den, som närmast övertager varan. Jag vill därför i både konsekvensens och sakens intresse tillåta mig att framställa följande yrkande: att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 97 av herr Nylander m. fl. och II: 189 av herr Lundell m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan om införande av särskild skatt å omsättning av mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som kan av utredningen föranledas.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag vill vitsorda, att varje synpunkt av den karaktär som den siste ärade talaren misstänkte, varit bevillningsutskottet fullkomligt främmande, då det gått att taga ställning till den föreliggande frågan. Utskottet skriver här, att utskottet principiellt icke har något att erinra mot en sådan skatteläggning, och personligen erkänner jag fuller väl, att man med samma rätt, som man beskattar vissa andra varor, kan beskatta här föreliggande varor. Jag kan inom parentes meddela, att det avslagsyrkande, som restes i utskottet, visst icke kom från något nykterhetshåll,

Ang. skatt å mineralvatten m. m. (Forts.)

och att det således icke var fråga om att lägga sådana synpunkter på den föreliggande frågan. Jag vill också säga, att det icke varit vattenfabrikanternas framstöt, som på något sätt påverkat utskottet, utan det är den erfarenhet, som utskottet fått av den undersökning, som redan företagits av vederbörande myndighet i vårt land rörande förhållandena i vissa andra länder, där man tillämpat liknande skattesatser, och vilken undersökning visar, att man kommit till resultat, som icke på något sätt motsvarat förväntningarna. Det har nämligen visat sig icke blott att man i Norge vid det omedelbara ikraftträdandet av skatten räknat miste ifråga om vad statskassan skulle få, utan att man även i fortsättningen kommit ned till en så minskad konsumtion, att de inkomster, som statskassan erhållit, icke uppgingo till mer än hälften av vad man beräknat. Härtill kommer — och den ärade talaren har yttrat, att förhållandena på detta område äro likformiga med förhållandena i det nyss behandlade ärendet — att man på detta område har att göra med en mängd småtillverkare, men om man tager hänsyn till de småtillverkare, som finnas för tillverkning av sötsaker, blir det belopp, som man kan få in genom den skatten, många gånger större än den, man kan få in genom en beskattning av mineralvatten och lemonader.

Det är dessa synpunkter, som gjort, att utskottet, när det tagit hänsyn dels till de små företagarna och deras svaga ekonomi och dels till att denna skatt i realiteten skulle ge statskassan oerhört litet, fullkomligt enhälligt kommit till det resultat, som här föreligger, och jag hemställer därför, herr talman, om bifall till bevillningsutskottets yrkande.

Herr **Lundell:** Herr talman! Jag vill icke särskilt förlänga debatten i denna sak, men jag vill ändå säga ett par ord i anledning av vad herr Olsson i Gävle framhöll. Han angav, att resultatet särskilt i Norge icke motsvarat förväntningarna, men det var just detta, som vattenfabrikanterna pekade på, och som jag polemiserade emot, då jag sade, att detta berodde i mycket ringa grad på den pålagda skatten utan, såvitt jag kunde se, på de krisförhållanden, som uppstått i mycket skarp form i Norge, då man där gick upp med sin valuta i paritet med guldet. Dessutom är det att märka, att skatten i Norge utgick med 15 öre per liter, under det att vi här räknat med en lägre skatt.

Vad sedan beträffar argumentationen om småtillverkarna av mineralvatten har jag även berört detta i mitt förra uttalande, och det förefaller mig åtminstone, som om det skulle finnas minst lika många småtillverkare i den bransch, som det nyss antagna skrivelseförslaget avser. Under de förberedande diskussionerna i denna fråga har det mycket ofta talats om alla de många karamellkokarna, som det skulle bli svårt att skattlägga och som helst kanske borde befrias från beskattning, och detta skulle i så fall också utsträckas till många tillverkare av kolsyrade drycker. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag vill bara till herr Lundell säga det, att jag hörde mycket väl, när han polemiserade emot vattenfabrikanternas uppgifter, men om herr Lundell hörde, vad jag sade, framgick därav, att det är på de uppgifter, som utskottet inhämtat och de undersökningar, som vederhörande ämbetsverk i vårt land vidtagit i de olika länder, där denna skatt genomförts, utskottet grundat sitt ståndpunktstagande.

Jag vill därtill säga, att det är avsevärd skillnad, om man räknar med en beskattning, som skall ge 10 miljoner kronor och därutöver om man då söker komma förbi svårigheterna. Trots att jag var reservant i det nyss förelig-

Ang. skatt å mineralvatten m. m. (Forts.)

gande ärendet, intog jag den ståndpunkten, att när det gäller att taga ut 10 miljoner kronor, så får man anstränga sig väsentligt mera att komma förbi svårigheterna, än när det gäller att taga ut en skatt, som ur statsverkets synpunkt är i förhållande till detta större belopp fullständigt betydelselös. Man bör sålunda kunna hålla isär båda dessa saker och säga, att det är en liten smula skillnad på de båda betänkandena, det vi nyss avgjorde och det som vi nu gå att avgöra.

Jag hemställer fortfarande, herr talman, om bifall till utskottets betänkande.

Herr **Brädefors:** Herr talman! Redan när frågan om maltskatten behandlades i kammaren påpekade jag, att man därmed åsyftade att genom att lägga skatt på konsumtionsartiklar skaffa inkomster åt statskassan och att redan den beskattningen naturligtvis var en skatt på sådana konsumtionsartiklar, som den fattiga befolkningen i mycket stor utsträckning använder. I det fall, det nu är fråga om, nämligen skatt å mineralvatten och läskedrycker, är det ännu mera den fattiga befolkningen, som använder dessa varor. Det skulle alltså vara en ännu större orättvisa att på detta sätt skaffa inkomster till statskassan genom att lägga bördor på de minst bärkraftigas axlar. Vi ha den uppfattningen i alla dessa beskattningsfrågor, att först och främst sådana artiklar, som användas och konsumeras av den fattiga befolkningen, arbetare och bönder, aldrig skola påläggas någon konsumtionsskatt, och därför vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på bifall till det av herr Lundell under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 7.

Ang. utredning rörande åvägabringandet av en rationell skatteuppbörd.

Till avgörande förelåg nu andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående viss utvidgning av utav riksdagen hos Kungl. Maj:t tidigare begärd utredning rörande åvägabringandet av en rationell skatteuppbörd.

Sedan utlåtandet föredragits, erhölls ordet av

Herr **Christiernsson,** som anförde: Herr talman! Jag vill från början säga, att med den motivering, som utskottet lämnat till sitt avslagsyrkande, kan jag naturligtvis icke vara annat än tillfredsställd, då utskottet stryker under de synpunkter, som föranledde mig att söka trycka på Kungl. Maj:t i denna sak.

Det är nu tolv år, sedan riksdagen beslöt en skrivelse i denna fråga, som egentligen är ett komplex av frågor. Jag vill gärna medgiva, att det innehåller frågor av den vittomfattande natur, att en lagstiftning på området kanske tvingar till mycket radikala omläggningar av både det ena och det andra. Kungl. Maj:t tillsatte år 1924 i anslutning till riksdagens skrivelse en kommitté för att utreda frågan, och statsrådet och chefen för finansdepartementet, som tillsatte de sakkunniga, hade den synen på tingen, att ett förslag borde föreligga i så god tid, att det kunde föreläggas senast 1926 års riksdag. Med andra ord, statsrådet Beskow hade den uppfattningen, att ärendet var viktigt och av brådskande natur, varför utredningen borde forceras. Det dröjde emellertid till 1929, innan de sakkunniga voro färdiga med sitt utlåtande, och resultatet av utlåtandet föreligger i en lagstiftningsåtgärd beträffande krono-

Ang. utredning rörande åvägabringandet av en rationell skatteuppbörd. (Forts.)

skatten, men jag vill erinra kammaren om, att det är allenast ett moment av det hela. De sakkunnigas utredning i övrigt blev vilande och gick ut på remiss samt vilar allt fortfarande.

Jag understryker ännu en gång, att när vi jämföra våra förhållanden med förhållandena i utlandet, där denna skatteuppbörd har kunnat genomföras, äro förhållandena i vårt land i många avseenden mycket vitt skilda från de förhållanden, som råda i de länder, som jag tänker på. Men erfarenheten från Tyskland — det berör icke den nuvarande regimen, utan åtgärden är genomförd för länge sedan — visar, att man kan komma fram på detta område utan irriterande moment, av större betydelse åtminstone.

Här talas om i referatet av de sakkunnigas utlåtande och de remissyttranden, som avgivits, att ett nytt irritationsmoment skulle kunna uppstå i förhållandet mellan arbetsgivare och deras arbetare. Jag kan tänka mig möjligheten av detta i enstaka fall, men jag vill samtidigt säga, att ett annat irritationsmoment, som jag haft personlig känsla av i mitt arbete inom den svenska industrien, skulle komma bort, och det är det irritationsmoment, som ligger i införsel i lön. Det är säkerligen varken till den ena eller andra partens glädje, som detta arbete pågår, och jag undrar, om icke det irritationsmoment, som skulle kunna tagas bort genom den ifrågasatta lagstiftningen, väger tyngre än det, som skulle tillkomma genom en förskottslikvid.

Jag vill också erinra om att de sakkunnigas förslag angående införandet av en särskild kupongskatt för utdelning å aktier m. m. såvitt angår i utlandet bosatta fysiska personer m. fl. ansåg sig riksräkenskapsverket, som hörts i denna fråga, böra tillstyrka, medan man däremot i fråga om innehållande av viss del av utdelningen på dylika värdepapper jämväl beträffande här i riket bosatta fysiska personer ävensom inländska juridiska personer fann, att detta förslag borde i enlighet med de sakkunnigas hemställan bliva föremål för ytterligare undersökning. Jag vill också erinra om att, när frågan senast var före, dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, att betänkandet måste bli föremål för ytterligare utredning och övervägande, innan det kunde läggas till grund för ett förslag i ämnet.

Jag har begagnat en del av ledigheten under påsken för att göra några stickprov. Jag har icke kunnat göra det beträffande kronouppbörden utan endast beträffande kommunalskatteuppbörden i min egen hemstad och en annan skånsk stad samt fyra landskommuner. I medeltal är det 6 kronor 18 öre per huvud, som försvinna. Skulle detta medeltal kunna nedbringas med 5 kronor per huvud, skulle man komma upp till en summa av minst 30 miljoner kronor, som alltså nu gå förlorade genom att människor, som deklarerat sin inkomst, sedan, när skatt skall betalas för densamma, icke ha medel att erlägga denna.

Sedan återkommer jag till det jag först sade, att jag har ingen anledning annat än att vara tacksam för utskottets behandling av min motion. Utskottet finner nämligen, sedan det sagt, att det icke vill tillstyrka motionen och att sådana omständigheter ej föreligga, som motivera vidtagandet av omedelbara åtgärder för att tillmötesgå motionärens krav, att de i utsikt ställda utredningarna torde komma att omfatta jämväl de av motionären särskilt angivna riktlinjerna, i varje fall deras huvudsakliga innehåll. Med andra ord, utskottet tycker det är onödigt att skriva till Kungl. Maj:t. Saken ligger på Kungl. Maj:ts bord. Efter de händelser, som ha inträffat, och med den motivering, som utskottet här givit, bör Kungl. Maj:t också vara intresserad av att med det första bringa utredningen till slut. Jag vill också fästa uppmärksamheten på att riksräkenskapsverket, som på nytt yttrat sig, säger, att

Ang. utredning rörande åvägabringandet av en rationell skatteuppbörd. (Forts.)

det i likhet med vad i motionen framhållits finner det vara en angelägenhet av vikt, att en effektiv uppbördsreform snarast möjligt kommer till stånd. Jag får säga, att jag tycker det är på tiden nu, sedan vi väntat på denna utrednings slutförande i tolv år, att man på allvar griper sig an med uppgiften och slutför arbetet, det må vara hur omfattande som helst. Jag tycker också, att 1932 års händelser alldeles särskilt skulle ge anledning för Kungl. Maj:t och sedermera riksdagen att betänka, vilka risker både staten och kommunerna utsättas för, om människor genom lättsinne eller annat visa sig sakna förmåga att erlägga skatt för en inkomst, som de dock själva deklarerat och alltså medgivit att de haft, vare sig de fått inkomsten på den ena eller andra vägen.

Herr talman! Jag inskränker mig till detta och har för egen del intet yrkande.

Häri instämde herr *Petersson* i Lerbäcksbyn.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Om beredande av möjlighet att insända besvär över riksdagsmannaval med posten.

Slutligen upptogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att insända besvär över riksdagsmannaval med posten.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 239, hade herr *Anton Pettersson* föreslagit, »att riksdagen måtte för sin del antaga som vilande sådan ändring av riksdagsordningen, att besvär över riksdagsmannaval må kunna insändas till Konungens befallningshavande med posten; samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga grundlagsändringar».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Hellberg*, *Sandegård*, *Anton Pettersson*, *Persson* i Trången och *Olsson* i Mora, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring av riksdagsordningen, att besvär över riksdagsmannaval måtte kunna med posten insändas till Konungens befallningshavande.

Efter föredragning av utskottets hemställan, lämnades på begäran ordet till

Herr **Olsson** i Mora, som yttrade: Herr talman! I det nu föreliggande utlåtandet gör konstitutionsutskottets majoritet gällande, att ingivande av besvär över riksdagsmannaval bör bibehållas därför, att den, som vill överklaga ett politiskt val, bör på ett mera betryggande sätt identifiera sig och sin behörighet, än som kan ske, om han insänder besvären med post. Gentemot denna uppfattning måste jag, herr talman, påstå, att den större trygghet, man skulle vinna vid ett ingivande framför vid ett insändande av besvären, är en ren fiktion. I många, för att icke säga de flesta fall går det ju så till, att klaganden insänder sina besvär till kommissionären och denne inger besvären utan annan förbindelse med den klagande än ett postförskott, genom vilket

Om beredande av möjlighet att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)

han utkräver sitt kommissionärsarvode. Det är sant, som utskottet vidare skriver, att våra högre domstolsinstanser ännu kräva, att besvär skola ingivas. Men av allt att döma torde det blott vara en tidsfråga, när även här detta krav eftergives.

Utskottet säger, att de flesta överklaganden över riksdagsmannaval torde komma till efter överläggning inom den eller de politiska organisationer, som äro närmast intresserade av ett omval, och »för dessa organisationer», fortsätter utskottet, »lärer det icke vara någon svårighet vare sig att taga kännedom om gällande bestämmelser eller att tillämpa dem». När man emellertid ser, att nära 50 procent av de över riksdagsmannaval klagande under de senaste åren stupat just på ingivandets klippa, torde det icke vara så helt med uppgiften, att de flesta besvären över riksdagsmannaval tillkommit efter överläggningar inom de politiska organisationer, som närmast ha intresse av ett omval. Skulle det vara sant, då måtte det å andra sidan icke vara så väl beställt ens med dessa valorganisationers kännedom om gällande bestämmelser. Hur som helst är det icke nog med att de politiska organisationerna förstå skillnaden mellan att ingiva eller insända besvär. Varje valberättigad medborgare bör enligt min mening ha precis samma rätt att utan onödiga hinder överklaga ett riksdagsmannaval som en stor, mäktig politisk organisation, och han bör få sina besvär sakligt prövade, även om han insänder dem med anlitande av vårt förträffliga postverk. Utskottets avslagsmotivering är, såvitt jag kan finna, icke hållbar, men då motionären synes ha förebragt goda skäl för sitt ändringsförslag, ber jag, herr talman, även om jag är villig att erkänna, att det här icke rör sig om något större ändringsförslag, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Med herr Olsson i Mora förenade sig herrar *Persson* i Trången, *Gustafsson* i Lekåsa, *Pettersson* i Rosta, *Eriksson* i Toftered, *Werner* i Höjen, *Andersson* i Ovanmyra och *Mosesson*.

Vidare anförde:

Herr **Hallén:** Herr talman! Jag kan instämma med den ärade talaren på Kopparbergslänsbänken så till vida som att den här frågan är synnerligen liten. Vi hava också slutat vår avstyrkande motivering med att i alla fall får man erkänna, att den ifrågasatta lättnaden icke är av den betydelse, att den nu kan motivera en grundlagsändring. Ty grundlagen måste skrivas om, därest denna lilla sak skall införas.

Herr Olsson i Mora tyckte, att nog kan man vid överklaganden nöja sig med att bara anlita vårt förträffliga postverk. Det kan man lätt säga. Men vi hava också sett, att när det gäller vissa större och viktigare frågor vid andrakammarvalen och även i fråga om rättsväsendet, när man klagar i högre rättsinstans, bibehålles ännu denna akt av ett liksom mera personligt engagerande i klagomålen genom att dessa skola, som det heter, *ingivas*, d. v. s. man skall antingen själv eller genom befullmäktigat ombud överlämna sina klagomål. Jag vill icke neka till, att man mycket väl i framtiden kan tänka sig en förenklad procedur. Det har ifrågasatts vid något tillfälle, att det skulle bliva så även vid de rättsliga överklagandena i hovrätt och högsta domstolen. Skulle i framtiden det bliva fallet, är det troligt, att man också kunde genomföra denna reform i fråga om överklaganden vid andrakammarvalen.

Emellertid, då den ärade talaren polemiserade mot utskottets motivering och talade om, att det är egentligen partiorganisationerna, som sköta om överkla-

Om beredande av möjlighet att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)

gandena, men tillika sade, att varje medborgare bör hava rätt att överklaga sådant, åtminstone lika väl som en stor och mäktig partiorganisation, så är det lika sant som det är sagt. Visst hava de den rätten: den förmenar ingen den enskilde. Men vi mena, att om en enskild — vilket icke är så vanligt, att han gör — överklagar ett val i dessa större och utvidgade valkretsar, visar det, att han är ganska förtrogen med bestämmelserna om hur valet skall försiggå, eftersom han tilltror sig att kunna kasta omkull det hela. Då är det väl icke en alltför förmäten förmodan, att han också en liten smula tar reda på den procedur, som skall iakttagas vid själva överklagandet.

Jag hörde icke, om herr Olsson i Mora nu anförde vad i utskottet från reservanterna anförts, nämligen att det i alla fall visat sig, att även när partiorganisationer överklaga så kan jämväl där blottas en sådan här okunnighet att icke veta skilja på *insända* och *ingiva*. Han uppgav nämligen, att vid ett val hade ägt rum fyra överklaganden, som ogillats på grund av att de insänts med posten i stället för att de personligen skulle hava ingivits, och att i det fallet hade två skett från partiorganisationer, som alltså också de visat sin okunnighet. Och man framhåller, att det är ganska betänkligt, ty det är 50 procent av fallen, där icke ens partiorganisationerna hava reda på vad lagen säger. Ja, 50 procent låter ju ganska mycket. Men jag kan liksom bättra på exemplet och säga: Tänk, om det i stället vore så, att det varit vid ett visst val ett enda överklagande från en partiorganisation, som också begått detta fel! Då kan man säga, att det är 100 procent. I 100 procent av fallen kan man säga, att de icke hava reda på det. Men man kan också, herr talman, vända på det och säga, att när man ser de absoluta talen och att det är i ytterst få fall numera, som icke de klagande, det må nu vara enskilda personer eller också partiorganisationer, icke hava reda på sig, så är det icke en så allmänt och vanligt förekommande olägenhet, att vi nu i detta sammanhang skola ändra på grundlagen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Persson** i Trången: Herr talman! Den föregående ärade talaren säger, att om en ändring sker på andra områden, där besvär skola ingivas, får man väl tänka på att företaga ändring även här. Jag vill peka på, att reservanterna hava i sin reservations motivering sagt, att om denna fråga kommer upp till regeringen i form av en skrivelse med anhållan om ändring torde det vara tänkbart och möjligt, att regeringen tar upp detta spörsmål i ett något större sammanhang än vad här är före. Det är också därför som jag tycker, att då det nu medgives från alla håll, att förhållandena på detta område icke äro så särdeles lämpliga, bör man gå in med en skrivelse till Kungl. Maj:t och hemställa, att Kungl. Maj:t ville utreda och framlägga ett förslag i denna fråga. Och, som jag tidigare sagt, man förväntar då, att regeringen också tar i övervägande, huruvida icke besvär i andra instanser också kunna anordnas så, att man får insända i stället för ingiva besvären.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr förste vice talmannen, som nu övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Persson i Trången, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Om beredande av möjlighet att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Herr **Andersson** i Stockholm, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: *Interpellation.*
Herr talman! Sedan avtalen inom byggnadsindustrien blivit uppsagda och utlöpt och nya avtal ej blivit träffade ha respektive fackorganisationer beslutat, att arbetet skulle nedläggas vid vissa arbetsplatser.

Dylik arbetsnedläggelse är en fullt naturlig och av riksdagen i och med antagande av tvångslagen godtagen åtgärd vid tvist om innehållet i blivande kollektivavtal. Arbetslöshetskommissionen har förklarat »partiell konflikt med allmänna verkningar» vara rådande och i anslutning därtill avstängt en hel del grupper från arbetslöshetsunderstöd, vilka tidigare erhållit sådant. Dylika avstängningar av arbetslösa från erhållande av de medel, som äro oundgängligen nödvändiga för deras uppehälle, är ett hänsynslöst partitagande från samhällets sida för arbetsköparna, även där avstängningen sammanfaller med gällande direktiv.

I samband med avtalstvisten på byggnadsmarknaden har emellertid arbetslöshetskommissionen gått ännu längre. Nu ha nämligen sådana yrkesgrupper avstängts, vilkas avtalsfrågor äro lösta och inom vilka yrken vare sig avtalstvist eller konflikt råder.

Enligt vad jag inhämtat ha sålunda bland annat rörarbetare och elektriker avstängts från understöd, ehuru vare sig någon konflikt eller några förhandlingar pågå för deras vidkommande. Dessa grupper äro bundna av gällande avtal och den avstängning av arbetslösa tillhörande dessa fack, som företagits, kan ej ens sammanfalla med gällande direktiv.

Likaså ha jordschaktare och bergsprängare avstängts från understöd. Arbetare, som, om det funnes något arbete vid väganläggningar och dylikt, där skulle utföra arbete, kunna väl icke ens enligt de ovan nämnda direktiven avstängas därför att det råder avtalstvist inom ett helt annat arbetsområde.

De ovan omtalade åtgärderna från arbetslöshetskommissionen äro en utmaning mot arbetslösa svältande människor till och med utöver vad eljest vanligen brukar förekomma, och det synes mig därför böra ske ett ingripande från regeringens sida.

Med stöd av det anförda anhåller jag att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

Anser statsrådet de ovan omtalade avstängningarna av arbetslösa, tillhörande fack, vilka äro bundna av kollektivavtal och inom vilka sålunda ingen konflikt råder, överensstämma med gällande direktiv?

Interpellation. (Forts.)

Har statsrådet för avsikt att ingripa så att besluten om avstängning av de här omskrivna arbetslösa bli upphävda?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Flyg,** som yttrade: Herr talman! Vid första kammarens plenum den 8 april begärde min partikamrat Ture Nerman kammarens tillstånd att få framställa en interpellation till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Den 20 april beslöt kammaren med 62 röster mot 59 att vägra denna interpellations framställande. Interpellationen ifråga hade följande innehåll:

Den nationalistiska regim, vari Tyskland nu är försänkt, har också drabbat kulturen: vetenskap, konst och dylika ideella värden, över vilkas utveckling oberoende av nationella lidelser den mera kultiverade delen av mänskligheten med rätta alltid har varit stolt. I samband med hetsen mot såväl moderna tankeriktningar som en viss människoras, den judiska rasen, har åtskilliga mycket betydande kulturpersonligheter berövats alla möjligheter att fortsätta sin inte bara för Tysklands folk men för alla folk värdefulla livsgärning. Här må pekas endast på två så framstående personligheter som Nobelpristagaren professor Albert Einstein, den moderna naturvetenskapens kanske mest lysande forskarnamn, och professor Max Reinhardt, en av den moderna scenkonstens yppersta skapande krafter. Båda är för närvarande urståndsatta att inom Tyskland fullfölja sin livsgärning. Den förre har t. o. m. under sin frånvaro från landet fått sin bostad plundrad och sina tillhörigheter konfiskerade.

Det synes mig vara en plikt för de länder, som ännu med självkänsla kallar sig kulturstater och hem för fri forskning, att inte bara i mån så behövs genom asylrätt skydda de tyskar, som lyckas rädda sig ut från den nu rådande regimens förföljelser, utan också i fall sådana som Einsteins och Reinhardts söka erbjuda vederbörande nya möjligheter att fullfölja sitt för mänskligheten värdefulla arbete. Jag vågar därför ifrågasätta, huruvida inte Sverige med sin av Nobelstiftelsen skapade ställning och i sitt ansvar i vetenskapens och eljes kulturens värld skulle kunna till sin egen heder och i den fria mänskliga tankens namn åtminstone i något fall erbjuda män sådana som de här nämnda akademisk resp. scenisk eller annan liknande anställning. Jag anhåller som riksdagsrepresentant för Sveriges Kommunistiska Parti att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, såsom högsta instans för landets universitet och de statliga teatrarna, få framställda följande fråga:

Har herr statsrådet intresse för och ser herr statsrådet några utsikter att till den allmänmänskliga kulturens skydd och gagn bereda någon eller några av de kulturpersonligheter, vilka genom den nya regimen i Tyskland blivit, såsom tillhörande förföljd ras eller åsiktsriktning, urståndsatta att fortsätta sin livsgärning där, möjligheter att fullfölja denna vid svensk statsinstitution?

Första kammarens beslut att vägra denna interpellations framställande, måste anses såsom ett partitagande för dagens reaktionära regim i Tyskland. Det är vidare en skamfläck i kulturellt avseende samt ett förtrampande av riksdagens rätt att fritt behandla tidens aktuella problem.

Då jag vågar anse, att andra kammarens flertal ej vill solidarisera sig med

Interpellation. (Forts.)

»högerfrontens» antikulturella och antidemokratiska ställningstagande för reaktionen i Tyskland, utan att denna kammare tvärtom önskar avge en solidaritetsdeklaration för den förföljda kulturella och vetenskapliga eliten i landet ifråga, får jag härmed begära kammarens tillstånd att, med hänvisning till ovan anförda motivering, till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet rikta följande fråga:

Har herr statsrådet intresse för och ser herr statsrådet några utsikter att till den allmänmänskliga kulturens skydd och gagn bereda någon eller några av de kulturpersonligheter, vilka genom den nya regimen i Tyskland blivit såsom tillhörande förföljd ras eller åsiktsriktning urståndsatta att fortsätta sin livsgärning där, möjligheter att fullfölja denna vid svensk statsinstitution?

Jämväl denna anhållan bordlades.

§ 11.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 10, i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1933/1934 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet, jämte i dessa ämnen väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet:

nr 154, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna;

nr 155, i anledning av väckt motion om nedskrivning i vissa fall å av staten utlämnade vattenavtappnings- och torrläggningslån;

nr 156, i anledning av väckt motion om anvisande av medel för vissa förberedande åtgärder för ett torrläggningsföretag inom Västmanlands och Uppsala län;

nr 157, i anledning av väckt motion angående sådan författningsändring att ejdern på rikets västkust helt fridlyses;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av statens spannmålslagerhus i Vara;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Höganäs-Billesholms aktiebolag av viss kronan tillhörig mark;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett markområde, tillhörande lägenheten Flyksnäs under landsfiskalsbostället Kråkered i Sätila socken av Älvsborgs län;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av arrendeavgiften för kronolägenheten Strömsholms värdshus;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av visst område å Djurgården för uppförande av ett tekniskt museum;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av viss del av kronans fordran för köpeskillingen för försåld kronoegendom; och

nr 164, i anledning av väckta motioner om åtgärder för stödjande och ordnande av slaktdjurs- samt kött- och fläskmarknaden i prisförbättrande syfte.

§ 12.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 194, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.;

nr 42, rörande förslag till förordning angående beteckning för vissa slag av vin;

nr 43, rörande verkställd omröstning över högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter;

nr 44, rörande arvode till ledamöter av allmänt kyrkomöte;

nr 45, rörande ändrad lydelse av § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 218 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa;

nr 47, angående utfärdande av föreskrifter rörande ursprungsbeteckning för importerade lantmanna- och trädgårdsprodukter;

nr 48, rörande godkännande av viss ändring av den mellan Sverige och Finland den 10 maj 1927 avslutade konventionen angående ordnandet av det samfällda laxfisket i Torne och Muonio älvar;

nr 49, rörande utredning om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd;

nr 50, rörande lag om ändrad lydelse av 8 och 9 §§ i lagen den 2 juli 1915 (nr 261) angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen);

nr 51, rörande utredning angående vissa ändringar i lagen om delning av jord å landet m. m.;

nr 53, rörande tullfri införsel av ett parti sockrat kakaopulver;

nr 54, rörande disposition av vinstmedel hos Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet;

nr 55, rörande utseende av kommitterade för tryckfrihetens vård; samt

nr 56, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank m. m.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 4, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 54, angående överlämnande till särskilda utskottet av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnaderna för Sveriges deltagande i den internationella nedrustningskonferensen samt i en blivande ekonomisk världskonferens;

nr 56, i anledning av väckt motion om ändrade avlöningsbestämmelser för militära befattningshavare på övergångsstat; och

nr 57, i anledning av väckta motioner om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 30, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å vissa fajans- och porslinsvaror;

nr 31, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å hattar; och
nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter jämte en i ämnet väckt motion;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande upphandling för statens behov av lantbruksprodukter;
nr 70, i anledning av väckt motion om anordnande av en särskild för fiskare avsedd försäkring av redskap mot skada för olycksfall under fiske;
nr 71, i anledning av väckt motion angående åtgärder till understöd i visst avseende åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter;
nr 72, i anledning av väckta motioner om nedsättning i arrendeavgiften för kronoegendomen Götala i Skaraborgs län m. m.;
nr 73, i anledning av väckta motioner om införande av standardfrakt å färsk makrill;
nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utrotande av berberis å viss mark ävensom en i ämnet väckt motion; och
nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från Borgholms kungsladugård i Kalmar län; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående utredning rörande vissa trustartade företag.

§ 14.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 165, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 6 § rättegångsbalken.

Kammaren beslöt att, under förutsättning att första kammaren i ärendet fattade enahanda beslut som andra kammaren redan fattat, för sin del godkänna skrivelseförslaget.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Ledamoten av riksdagens andra kammaren herr Eskil Eriksson i Hökhuvud är under tiden fr. o. m. $^{20}/_{4}$ 33 t. o. m. $^{4}/_{5}$ 33 till följd av lungkatarr oförmögen att lämna sitt hem intygas.

Östhammar $^{15}/_{4}$ 33.

H. Hedrén,
provinsialläkare.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Leffler* under 2 dagar fr. o. m. den 24 april,
» *Magnusson* i Skövde » den 24 april,

herr *Johanson* i Stockholm	under 6 dagar fr. o. m. den 24 april,
» *Jonsson* i Haverö	» 3 » » » 26 »
» *Eklund*	» den 24 april och
» *Hallén*	» 2 dagar fr. o. m. den 24 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 25 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Föredrogs herr *Anderssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål i anledning av genom beslut av arbetslöshetskommissionen skedd avstängning från arbetslöshetsunderstöd av vissa grupper utav arbetare inom byggnadsindustrien; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 2.

Vidare föredrogs herr *Flygs* likaledes å kammarens bord liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa spörsmål angående beredande av statlig anställning åt kulturpersonligheter, som genom den nya regimen i Tyskland urståndsatts att där fortsätta sin livsgärning.

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till denna anhållan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lindman begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller herr Flygs ifrågavarande anhållan att få framställa spörsmål till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit berörda anhållan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit herr Flygs berörda anhållan.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Lindman**, som yttrade: Jag ber att få till protokollet anteckna, att jag har ansett, att denna interpellation icke bort få framställas.

Häruti instämde herr andre vice talmannen *Magnusson*, fröken *Wellin* samt herrar *Holmdahl*, *Lundqvist* i Rotebro, *Arnemark*, *Ossbahr*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp, *Jönsson* i Boa, *Olsson* i Blädinge, *Lundell*, *Svedman*, *Lindskog*, *Christiernsson*, *Lithander*, *Olson* i Göteborg, *Gustafson* i Kasenberg, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Hagberg* i Malmö, *Wallerius*, *Leffler*, *Persson* i Grytterud, *Nilsson* i Karlstad, *Persson* i Falla, *Holmström*, *Brännström*, *Sandström*, *Rudén*, *Lindmark*, *Nilsson* i Antnäs, *Hansson* i Vännäsby och *Thorell*.

Vidare anförde herr **Wallén:** Herr talman! Emot det nyss fattade beslutet att medgiva framförandet av herr Flygs interpellation ber jag att få anmäla reservation. Enligt min uppfattning strider beslutet mot praxis och går utöver riksdagens vedertagna arbetsram, då den fråga det gäller otvivelaktigt kan uppfattas och betraktas som otillbörlig inblandning i en annan mot oss vänskapligt sinnad makts inre angelägenheter och därigenom medföra icke önskvärda konsekvenser för det goda förhållandet till vårt grannland, vilket i synnerhet de meningsriktningar bort söka förhindra, som säga sig ivra för att utjämna motsättningarna länderna emellan i syfte att lägga en säker grundval för en bestående fred.

Med herr Wallén förenade sig herrar *Bengtsson* i Kullen, *Johansson* i Tväråselet, *Nyblom*, *Andersson* i Leabo, *Pettersson* i Broaryd och *Mattsson*.

§ 3.

Statsutskottets utlåtande nr 4, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 4.

Vid härefter skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 54, angående överlämnande till särskilda utskottet av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Härefter föredrogos, men bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 55—57, bevillningsutskottets betänkanden nr 30—32, jordbruksutskottets utlåtanden nr 69—75 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 6.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valet samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 29 innevarande april företaga val av sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning jämte sex suppleanter för dessa revisorer.

§ 7.

Ordet lämnades på begäran till herr **Wallén**, som yttrade: Herr talman! *Interpellation.*
Den 24 mars erhöll jag kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande frågor:

Interpellation. (Forts.)

1) Är det herr statsrådet bekant, att en utländsk undersåte med uppgivet namn Maria Reese i Sverige bedriver politisk agitation?

2) Om så är fallet, ämnar herr statsrådet vidtaga åtgärder häremot?

Något svar i kammaren har jag icke erhållit, men genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 mars att utvisa Maria Reese ur landet ha naturligtvis mina frågor i realiteten besvarats, låt vara först inför en kraftig och utbredd folkopinions krav.

Detta Kungl. Maj:ts utvisningsbeslut har emellertid icke verkställts, enligt uppgift i pressen av den orsaken, att Maria Reese icke kunnat erhålla inresetillstånd till några andra länder än Tyskland och Ryssland. Även om alla andra länder skulle vägra emottaga personen ifråga, måste man fråga sig, varför Maria Reese icke utvisas till ett av de två länder, där hon har utsikt att bli mottagen. Ryssland bör väl t. o. m. vara hennes idealland, och intet skäl synes föreligga, som skulle kunna motivera en uraktlåtenhet att begagna sig av denna möjlighet för verkställighet av Kungl. Maj:ts utvisningsbeslut. Icke heller synes hinder behöva möta att förpassa henne till det land, där hon är medborgare. Tyskland har icke vägrat henne att återvända, och asylrätten skulle icke kränkas genom en dylik åtgärd, om man skall sätta tro till hennes egen uttryckliga förklaring, att hennes avresa från Tyskland icke föranletts av fruktan för den nya regimen utan uteslutande i propagandasyfte.

Jag vill icke heller underlåta att framhålla, att den synnerliga hänsyn, som visats Maria Reese, framkallat undran hos allmänheten, då en dylik hänsynsfullhet icke överensstämmer med vad som brukar tillämpas i liknande fall och givetvis icke verkar sporrande på hennes eventuella ansträngningar att lämna det land, vars gästfrihet hon så påtagligt missbrukat, men där hon trots Kungl. Maj:ts utvisningsbeslut tillåtes att fortfarande obehindrat vistas på fri fot.

I anslutning till det anförda får jag vördsamt hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande spörsmål:

1) Vad är anledningen till att Kungl. Maj:ts beslut att utvisa Maria Reese hittills icke verkställts?

2) Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att bringa detta Kungl. Maj:ts beslut i verkställighet?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Herr *Weijne* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 216, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 522, bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av väckt motion angående statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall m. m.;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon;

nr 39, i anledning av väckt motion om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen;

nr 40, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande makes rätt att till make överlåta egendom;

nr 41, i anledning av väckt motion om uppsägning av konventionen för lösande av konflikter mellan lagar och jurisdiktioner i fråga om äktenskapsskillnad och hemskillnad m. m.; och

nr 42, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning.

§ 10.

Härefter lämnades ordet till herr **Andersson** i Stockholm, som anförde: Jag skall be att beträffande morgondagens föredragningslista få föreslå, att statsutskottets utlåtanden nr 56 och 57 måtte placeras närmast före statsutskottets utlåtande nr 4, då ärendena i de båda förstnämnda utlåtandena äro av den art, att de lämpligast böra behandlas före eller i samband med statsutskottets utlåtande nr 4 och alltså dels med hänsyn därtill, dels med hänsyn till kammarens tid böra föredragas i en följd.

Denna hemställan bifölls.

§ 11.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till danaarv, jämte en i ämnet väckt motion; samt

från bevillningsutskottet, nr 166, i anledning av väckta motioner om införande av skatt å choklad och vissa andra sötvaror.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Olsson* i Staxäng	under	7	dagar	fr. o. m.	den	26	april,	
» *Bengtsson* i Kullen	»	2	»	»	»	26	»	
» *Holmström*	»	3	»	»	»	27	»	och
» *Lövgren*	»	6	»	»	»	27	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.26 e. m.

In fidem

Per Cronvall.